

OCHRANA BIOLOGICKEJ
RODINY Z POHĽADU
MEDZINÁRODNÝCH ĽUDSKO-
PRÁVNÝCH ŠTANDARDOV

JUDr. Marica Pirošíková

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „Súd“) Súd je úplne jednoznačná v tom, že primárne chráni biologickú rodinu. Akékoľvek rozdelenie rodiny predstavuje podľa Súd závažný zásah do práva na rodinný život a preto sa musí opierať o dostatočne závažné a pádne argumenty motivované záujmom dieťaťa (viď *Scozzari a Giunta proti Taliansku*, rozsudok veľkej komory z 13. júla 2000, ods. 148). Za relevantný dôvod na odobratie dieťaťa Súd nepovažoval zlú sociálnu situáciu (napr. *Wallová a Walla proti Českej republike*, rozsudok z 26. októbra 2006) alebo nedostatok intelektu (napr. *Kutzner proti Nemecku*, rozsudok z 26. februára 2002). Súd zdôraznil, že úlohou orgánov sociálnej starostlivosti je pomáhať osobám s problémami a poskytovať im poradenstvo o rôznych možnostiach ako preklenúť ich ťažkosti. V prípade zraniteľných jednotlivcov sú orgány povinné poskytovať osobitnú starostlivosť a zvýšenú ochranu.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Prípád *R.M.S. proti Španielsku* (rozsudok z 18. júna 2013) sa týkal umiestnenia dieťaťa do náhradnej starostlivosti z dôvodu finančnej situácie matky bez toho, aby bola vzatá do úvahy následná zmena okolností. Sťažovateľka sa najmä sťažovala, že bola pozbavená akýchkoľvek kontaktov so svojou dcérou a oddelená od nej bez náležitých dôvodov. Súd konštatoval, že došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru dospievajúc k záveru, že orgány nevyvinuli primerané a účinné úsilie na to, aby zabezpečili sťažovateľke právo žiť so svojou dcérou.
- V prípade *Zhou proti Taliansku* (rozsudok z 21. januára 2014) Súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru zistiť, že talianske orgány nesplnili svoje povinnosti pred rozhodnutím o prerušení rodinných väzieb a nevyvinuli primerané a dostatočné úsilie na to, aby zabezpečili sťažovateľke právo žiť so svojím dieťaťom. Najmä nebola náležite zohľadnená prvoradá potreba uchovať do tej miery, ako je to možné, rodinné väzby medzi sťažovateľkou, ktorá bola v zraniteľnej situácii, a jej synom. Súdne orgány iba zistili ťažkosti, ktoré mohli byť preklenuté cílenou pomocou orgánov sociálnej starostlivosti. Sťažovateľka nemala možnosť znovu si vytvoriť vzťah so svojím synom: v skutočnosti znalci neposúdili reálne možnosti zlepšenia sťažovateľkinej schopnosti starať sa o syna, berúc do úvahy aj jej zdravotný stav. Navyše, talianska vláda neposkytla presvedčivé vysvetlenie, ktoré by mohlo odôvodniť pretrhnutie materského puta medzi sťažovateľkou a jej synom.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

Tieto princípy boli opakovane potvrdené a zhrnuté v nedávnom rozsudku veľkej komory Súdu v prípade **Strand Lobben a ďalší proti Nórsku** (rozsudok veľkej komory z 10. septembra 2019)

Všeobecné princípy

- Prvý odsek článku 8 Dohovoru zaručuje každému právo na rešpektovanie jeho rodinného života. Ako je ustálené v judikatúre Súdu, výkon práva rodiča a dieťaťa na vzájomnú spoločnosť tvorí základný prvok rodinného života a vnútroštátne opatrenia brániace takémuto výkonu práva predstavujú zásah do práva chráneného týmto ustanovením. Akýkoľvek takýto zásah predstavuje porušenie tohto článku, pokiaľ nie je „v súlade so zákonom“, nesleduje cieľ alebo ciele, ktoré sú legitímne podľa jeho druhého odseku a nemožno ho považovať za „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ (pozri o. i. *K. a T. proti Fínsku* [VK], č. 25702/94, ods. 151, ECHR 2001-VII a *Johansen*, uvedený vyššie, ods. 52).
- Pri rozhodovaní, či bola posledná podmienka splnená, bude Súd zvažovať, či vo svetle prípadu ako celku boli argumenty uvedené na odôvodnenie tohto opatrenia relevantné a dostatočné na účely článku 8 ods. 2 (pozri o. i. *Paradiso a Campanelli*, uvedený vyššie, ods. 179). Z pojmu nevyhnutnosti ďalej vyplýva, že zásah zodpovedá naliehavej sociálnej potrebe a najmä, že je primeraný sledovanému legitímnemu cieľu, berúc ohľad na spravodlivú rovnováhu, ktorá musí byť určená medzi príslušnými protichodnými záujmami (tamtiež, ods. 181).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Pokiaľ ide o rodinný život dieťaťa, Súd znovu pripomína, že existuje široký konsenzus, a to aj v medzinárodnom práve, v podpore myšlienky, že pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí má ich najlepší záujem prvoradý význam (pozri o. i. *Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku* [VK], č. 41615/07, ods. 135, ECHR 2010). Súd zdôraznil, že v prípadoch týkajúcich sa starostlivosti o deti a obmedzenia kontaktov, záujmy detí musia byť uprednostnené pred všetkými ostatnými faktormi (pozri *Jovanovic*, uvedený vyššie, ods. 77 a *Gnahoré proti Francúzsku*, č. 40031/98, ods. 59, ECHR 2000-IX).
- Zároveň treba poznamenať, že ohľad na jednotu rodiny a na opätovné zjednotenie rodiny v prípade jej rozdelenia sú neodmysliteľné kritériá pri práve na rešpektovanie rodinného života podľa článku 8. Preto v prípade náhradnej starostlivosti obmedzujúcej rodinný život majú štátne orgány pozitívny záväzok prijať opatrenia uľahčujúce opätovné zjednotenie rodiny hneď, ako je to možné (*K. a T. proti Fínsku*, uvedený vyššie, ods. 178).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- V prípadoch, kde sa príslušné záujmy dieťaťa dostávajú do konfliktu so záujmami rodičov, článok 8 prikazuje, že vnútroštátne orgány by mali dosiahnuť spravodlivú rovnováhu medzi týmito záujmami a že v tomto procese by sa mal prikladať osobitný význam najlepším záujmom dieťaťa, ktoré v závislosti od ich povahy a závažnosti môžu prevážiť nad záujmami rodičov (pozri napríklad *Sommerfeld proti Nemecku* [VK], č. 31871/96, ods. 64, ECHR 2003-VIII (výňatky) a odkazy v ňom).
- Vo všeobecnosti, najlepší záujem dieťaťa na jednej strane určuje, že väzby dieťaťa s jeho rodinou musia byť zachované, s výnimkou prípadov, kde sa rodina ukázala ako zvlášť nevhodná, keďže prerušenie týchto väzieb znamená odrezanie dieťaťa od jeho koreňov. Z toho vyplýva, že rodinné putá možno prerušiť iba za **veľmi výnimočných okolností** a že sa **musí urobiť všetko preto, aby sa zachovali osobné vzťahy a ak je to vhodné, aby sa „znovu vybudovala“ rodina** (pozri *Gnahoré*, uvedený vyššie, ods. 59). Na druhej strane, je tiež zjavne v záujme dieťaťa, aby sa **zabezpečil jeho vývin v zdravom prostredí a rodič nemôže byť podľa článku 8 oprávnený na prijatie takých opatrení, ktoré by poškodili zdravie a vývin dieťaťa** (pozri o. i. *Neulinger a Shuruk*, uvedený vyššie, ods. 136; *Elsholz proti Nemecku* [VK], č. 25735/94, ods. 50, ECHR 2000-VIII a *Maršálek proti Českej republike*, č. 8153/04, ods. 71, 4. apríl 2006). Existuje významný medzinárodný konsenzus v tom zmysle, že dieťa nesmie byť oddelené od svojich rodičov **proti ich vôli, okrem prípadu, keď príslušné orgány podliehajúce súdnemu preskúmaniu v súlade s príslušným právom a postupmi rozhodnú, že takéto oddelenie je nevyhnutné pre najlepší záujem dieťaťa** (pozri článok 9 ods. 1 Dohovoru OSN o právach dieťaťa, uvedený v odseku 134 vyššie). Navyše, je na zmluvných štátoch, aby zaviedli praktické a účinné procesné záruky na ochranu najlepších záujmov dieťaťa a aby zabezpečili ich implementáciu (pozri Všeobecný komentár Výboru OSN pre práva dieťaťa č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu, odseky 85 a 87, citované v odseku 136 vyššie).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Ďalším vedúcim princípom je, že príkaz na odobratie by sa mal považovať **za dočasné opatrenie, ktoré bude ukončené hneď, ako to okolnosti umožnia a že akékoľvek opatrenie uskutočňujúce dočasnú starostlivosť by malo byť v súlade s konečným cieľom opätovného zjednotenia biologických rodičov a dieťaťa** (pozri napríklad *Olsson proti Švédsku* (č. 1), 24. marec 1988, ods. 81, séria A č. 130). Vyššie uvedený pozitívny záväzok prijať opatrenia na uľahčenie opätovného zjednotenia rodiny hneď, ako je to možné, začne ťažiť príslušné orgány s postupne narastajúcim tlakom, počínajúc od začiatku obdobia náhradnej starostlivosti, vždy za podmienky, že sa uvedie do rovnováhy s povinnosťou zväžiť najlepši záujem dieťaťa (pozri napríklad *K. a T. proti Fínsku*, uvedený vyššie, ods. 178). V takomto druhu prípadov primeranosť opatrenia je potrebné posudzovať rýchlosťou jeho realizácie, keďže **plynutie času môže mať nenapraviteľné dôsledky pre vzťahy medzi dieťaťom a rodičom, s ktorým dieťa nežije** (pozri, *inter alia*, *S.H. proti Taliansku*, č. 52557/14, ods. 42, 13. október 2015). Teda, **keď sú orgány zodpovedné za stav rozpadu rodiny, pretože nesplnili vyššie uvedený záväzok, nesmú založiť rozhodnutie o povolení osvojenia na dôvodoch absencie pút medzi rodičmi a dieťaťom** (pozri *Pontes proti Portugalsku*, č. 19554/09, ods. 92 a 99, 10. apríl 2012). Navyše, **väzby medzi členmi rodiny a vyhliadky na ich úspešné opätovné zjednotenie budú nevyhnutne oslabené, ak sa kladú prekážky v možnosti ľahko a pravidelne sa navzájom stýkať** (pozri *Scozzari a Giunta*, uvedený vyššie, ods. 174 a *Olsson* (č. 1), uvedený vyššie, ods. 81). Keď však uplynulo značné obdobie odvtedy, čo bolo dieťa pôvodne odobraté, záujem dieťaťa nemeniť jeho *de facto* rodinnú situáciu znova, môže prevážiť nad záujmami rodičov na opätovnom zjednotení ich rodiny (pozri *K. a T. proti Fínsku*, uvedený vyššie, ods. 155).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Pokiaľ ide o nahradenie opatrenia pestúnskej starostlivosti d'alekosiahlejším opatrením, ako **napríklad pozbavením rodičovskej zodpovednosti a povolením osvojenia** s následkom, že právne väzby s'ťažovateľov s dieťaťom sú definitívne prerušené, je potrebné zopakovať, že „**takéto opatrenia by sa mali uplatňovať iba za výnimočných okolností a môžu byť odôvodnené, iba ak boli motivované prvoradou požiadavkou týkajúcou sa najlepšieho záujmu dieťaťa**“ (pozri napríklad *Johansen*, uvedený vyššie, ods. 78 a *Aune*, uvedený vyššie, ods. 66). Je v samotnej povahe osvojenia, že **na obnovu alebo opätovné zjednotenie rodiny neexistujú reálne vyhliadky a že miesto toho je v najlepšom záujme dieťaťa, aby bolo trvalo umiestnené v novej rodine** (pozri *R. a H. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 35348/06, ods. 88, 31. máj 2011).
- Pri rozhodovaní, či dôvody pre napadnuté opatrenia boli relevantné a dostatočné na účely článku 8 ods. 2 Dohovoru, Súd bude brať ohľad na skutočnosť, že nazeranie na primeranosť zákroku verejných orgánov do starostlivosti o deti sa líši od jedného zmluvného štátu k druhému, v závislosti od takých faktorov, ako sú tradície týkajúce sa úlohy rodiny a zásahu štátu do rodinných záležitostí a dostupnosť zdrojov pre opatrenia v tejto konkrétnej oblasti. Zváženie, čo je **v najlepšom záujme dieťaťa, má však v každom prípade kľúčový význam**. Navyše, je potrebné mať na pamäti, že vnútroštátne orgány majú výhodu priameho kontaktu s dotknutými osobami, často v samotnom štádiu, keď sa počíta s opatreniami týkajúcimi sa starostlivosti alebo okamžite po ich realizácii. Z týchto kritérií vyplýva, že úlohou Súdu nie je nahradiť vnútroštátne orgány pri výkone ich zodpovednosti za reguláciu starostlivosti o deti a práv rodičov, ktorých deti boli odobraté, ale skôr preskúmať podľa Dohovoru rozhodnutia prijaté týmito orgánmi pri výkone ich hodnotiacej právomoci (pozri napríklad *K. a T. proti Fínsku*, uvedený vyššie, ods. 154 a *Johansen*, uvedený vyššie, ods. 64).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Miera voľnej úvahy udelená príslušným vnútroštátnym orgánom sa bude líšiť vo svetle povahy problémov a závažnosti dotknutých záujmov, ako sú na jednej strane význam ochrany dieťaťa v situácii, ktorá je **posudzovaná ako vážne ohrozujúca jeho zdravie alebo vývin a na druhej strane cieľ opätovne zjednotiť rodinu hneď ako to okolnosti umožnia**. Súd teda uznáva, že pri posudzovaní nevyhnutnosti odobratia dieťaťa majú orgány širokú mieru voľnej úvahy (pozri napríklad *K. a T. proti Fínsku*, uvedený vyššie, ods. 155 a *Johansen*, uvedený vyššie, ods. 64). Táto miera voľnej úvahy však nie je neobmedzená. Súd napríklad v niektorých prípadoch prikladal váhu tomu, **či sa orgány pred odobratím pokúsili prijať menej drastické opatrenia, ako napríklad podporné alebo preventívne opatrenia a či sa tieto ukázali byť neúspešné** (pozri napríklad *Olsson* (č. 1), uvedený vyššie, ods. 72 - 74; *R.M.S. proti Španielsku*, č. 28775/12, ods. 86, 18. jún 2013 a *Kutzner proti Nemecku*, č. 46544/99, ods. 75, ECHR 2002-I). Dôslednejšie preskúmanie sa vyžaduje, pokiaľ ide o akékoľvek ďalšie obmedzenia, ako napríklad obmedzenia rodičovských práv styku uložené orgánmi a o akékoľvek záruky určené na zabezpečenie účinnej ochrany práva rodičov a detí na rešpektovanie ich rodinného života. Takéto ďalšie obmedzenia prinášajú so sebou riziko, že rodinné vzťahy medzi rodičmi a malým dieťaťom sú v podstate prestrihnuté (pozri *K. a T. proti Fínsku*, uvedený vyššie, tamtiež a *Johansen*, uvedený vyššie, tamtiež).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- V prípadoch týkajúcich sa náhradnej starostlivosti bude Súd brať ohľad **na rozhodovací proces orgánov, aby určil, či bol vedený tak, aby zabezpečil, že orgány sa oboznámia a náležite vezmú do úvahy názory a záujmy biologických rodičov a že môžu v stanovenej lehote uplatniť prostriedky nápravy, ktoré majú k dispozícii** (pozri napríklad *W. proti Spojenému kráľovstvu*, 8. júl 1987, ods. 63, séria A č. 121 a *Elsholz*, uvedený vyššie, ods. 52). Musí sa určiť, či berúc ohľad na konkrétne okolnosti prípadu a predovšetkým závažný charakter rozhodnutí, ktoré sa majú prijať, boli rodičia zapojení do rozhodovacieho procesu chápaného ako celok, v miere dostatočnej na to, aby sa im poskytla potrebná ochrana ich záujmov a či mohli naplno prezentovať ich prípad (pozri napríklad *W. proti Spojenému kráľovstvu*, uvedený vyššie, ods. 64; *T.P. a K.M. proti Spojenému kráľovstvu* [VK], č. 28945/95, ods. 72, ECHR 2001-V (výňatky); *Neulinger a Shuruk*, uvedený vyššie, ods. 139 a *Y.C. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 4547/10, ods. 138, 13. marec 2012). Z predchádzajúcich kritérií vyplýva, že **uplatnenie opravných prostriedkov biologickými rodičmi s cieľom dosiahnuť opätovné zjednotenie rodiny s ich dieťaťom im ako také nemožno zazlievať**. Navyše v prípadoch tohto druhu je vždy riziko, že akékoľvek procesné zdržanie bude mať za následok *de facto* rozhodnutie veci predloženej súdu predtým, ako uskutočnil pojednávanie. Rovnako účinné rešpektovanie rodinného života vyžaduje, aby o budúcich vzťahoch medzi rodičom a dieťaťom bolo rozhodnuté výhradne vo svetle všetkých relevantných kritérií a nie púhym plynutím času (pozri *W. proti Spojenému kráľovstvu*, uvedený vyššie, ods. 65).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Či rozhodovací proces dostatočne ochránil záujmy rodiča závisí od konkrétnych okolností každého prípadu (pozri napríklad *Sommerfeld*, uvedený vyššie, ods. 68). Vo všeobecnosti je na vnútroštátnych súdoch, aby posúdili dôkazy, vrátane prostriedkov na zistenie relevantných skutočností (pozri *Vidal proti Belgicku*, 22. apríl 1992, ods. 33, séria A č. 235-B). Súd by zašiel prid'aleko s tvrdením, že sa od vnútroštátnych súdov vždy vyžaduje, aby zapojili znalca z oblasti psychológie v otázke priznania kontaktov rodičovi, ktorý nemá dieťa v starostlivosti, ale táto otázka závisí od špecifických okolností každého prípadu, berúc náležitý ohľad na vek a vyspelosť dotknutého dieťaťa (pozri *Sommerfeld*, uvedený vyššie, ods. 71).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- **Na nevyhnutnosť udržania týchto princípov poukázala vo svojej intervencii vláda Slovenskej republiky, ako aj vláda Českej republiky. Naopak žalované Nórsko, ako aj intervenujúce vlády Talianska, Dánska a Spojeného kráľovstva uviedli, že Súd by nemal v takýchto prípadoch vystupovať ako štvrtá inštancia a znovu posudzovať okolnosti prípadu.**
- **Súd tak ale urobil a dospel k záveru o porušení práv sťažovateľov.** Slovenská republika využila možnosť podľa článku 36 ods. 2 Dohovoru a intervenovala okrem prípadu *Strand Lobben* aj v prípadoch *K. O. a V. M. proti Nórsku* a *Bodnariu a ďalší proti Nórsku*.
- Dňa 17. júna 2019 bolo nórskej vláde oznámených ďalších 16 sťažností týkajúcich sa uvedenej problematiky. Slovenská republika požiadala o povolenie intervencie vo všetkých 16 prípadoch. Slovenská republika požiadala o povolenie intervenovať aj v ďalšej skupine prípadov podobného charakteru proti Nórsku, ktoré boli nórskej vláde oznámené v októbri tohto roku. **V intervenciách aj naďalej podporovať aktuálnu judikatúru Súdu primárne chrániacu biologickú rodinu, od ktorej sa tento v prípade *Strand Lobben* neodklonil.**

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- V prípade Strand Lobben boli sťažovateľmi pani T. Strand Lobbenová a jej syn X., obaja nórski štátni občania.
- X. je prvé dieťa sťažovateľky, narodené v roku 2008. Po ťažkostiach, ktoré mala v tehotenstve, sa sťažovateľka obrátila na úrady sociálnej starostlivosti so žiadosťou o pomoc. Prijala ich ponuku na pobyt v rodinnom centre počas prvých mesiacov života jej dieťaťa. Po prvom mesiaci po narodení dieťaťa sa však rozhodla z centra odísť. Úrady jej ihneď odobrali dieťa a umiestnili ho do náhradnej starostlivosti z dôvodu obáv, že mu nebude poskytovaná dostatočná výživa na prežitie. Dieťa zostalo v náhradnej starostlivosti ďalšie tri roky, až kým orgány sociálnej starostlivosti nepovolili v decembri 2011 adopciu náhradným rodičom. Čo sa týka náhradnej starostlivosti, nórské súdy v roku 2010 rozhodli, že nie je v najlepšom záujme dieťaťa ukončiť náhradnú starostlivosť vzhľadom na jeho osobitné potreby a obmedzené rodičovské schopnosti matky. V roku 2011 miestny orgán starostlivosti, zložený z právnika, psychológa a prísediaceho rozhodol o pozbavení rodičovských práv matky a umožnení adopcie. Orgán vypočul 21 svedkov počas troch dní. Sťažovateľka bola prítomná a bola zastúpená právnym zástupcom. Nakoniec bolo rozhodnuté, že v najlepšom záujme dieťaťa je adopcia. Sťažovateľka sa odvolala na mestský súd a pojednávanie sa uskutočnilo v roku 2012. Opäť sa ho zúčastnila a bola aj zastúpená právnym zástupcom. Počas troch dní boli vypočutí svedkovia profesionálnym sudcom, psychológom a prísediacim. Mestský súd nakoniec vo svojom rozsudku z februára 2012 skonštatoval, že **aj keď situácia sťažovateľky sa v niektorých oblastiach zlepšila** (vydala sa a narodilo sa jej v roku 2011 ďalšie dieťa), **nepreukázala zlepšenie vo vnímaní alebo porozumení svojho syna, ktorý bol psychologicky zraniteľný a potreboval tiché, bezpečné a podporné prostredie.**

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Pri svojom rozhodovaní súd zobral do úvahy tri roky stretnutí, počas ktorých syn psychologicky nenaviazal na svoju biologickú matku, a taktiež bezpečie, ktoré by mu jeho náhradní rodičia mohli poskytnúť aj v nasledujúcich rokoch.
- Odvolávajúc sa na článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného života) Dohovoru, sťažovatelia namietali rozhodnutie vnútroštátnych orgánov týkajúce sa pozbavenia rodičovských práv pani Strand Lobbenovej a uvoľnenia X. na adopciu.
- Súd najprv rozsudkom komory z 30. novembra 2017 skonštatoval pomerom hlasov štyri ku trom, že článok 8 Dohovoru **nebol porušený**. V rozsudku uviedol, že rozhodnutie o adopcii bolo odôvodnené výnimočnými okolnosťami tohto prípadu. Vnútroštátne orgány vo všeobecnosti čelili ťažkej a mimoriadne citlivej úlohe vyvážiť rozporuplné záujmy v zložitom prípade. Boli však motivované požiadavkou najlepšieho záujmu dieťaťa, najmä vo svetle špeciálnej starostlivosti, ktorú vyžadoval.
- Dňa 9. apríla 2018 panel piatich sudcov veľkej komory Súdu **prijal žiadosť sťažovateľov o postúpenie prípadu veľkej komore**. V konaní pred veľkou komorou intervenovali adoptívni rodičia X., Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Slovenská republika, Taliansko a Veľká Británia, ako aj organizácie „ADF“ (Alliance Defending Freedom International), „Associazione italiana dei magistrati per i minorenni e per la famiglia“ (AIMMF) a Centrum AIRE.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Vo svojej písomnej intervencii Slovenská republika uviedla, že judikatúra Súdu primárne chráni biologickú rodinu. Umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti bolo extrémnym opatrením a od vnútroštátnych orgánov sa vyžadovalo, aby prijali ďalšie opatrenia, aby boli schopné dosiahnuť sledovaný cieľ. Najmä v prípadoch, kedy je rozhodnutie odôvodnené z hľadiska potreby chrániť dieťa pred nebezpečenstvom, by sa takéto nebezpečenstvo malo skutočne preukázať. Súčasne by sa náhradná starostlivosť o dieťa mala považovať za dočasné opatrenie, ktoré by sa malo byť ukončené hneď, ako to okolnosti dovoľia, a akékoľvek rozhodnutie o takomto umiestnení by malo byť konzistentné s konečným cieľom zjednotiť biologického rodiča s jeho dieťaťom. Slovenská vláda ďalej predložila svoje vyjadrenie k prípadu, v ktorom boli slovenskí občania dotknutí rozhodnutím úradu sociálnej starostlivosti, ako aj k medzinárodným obavám týkajúcim sa opatrení orgánov sociálnej starostlivosti v žalovanom štáte.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Dňa 10. septembra 2019 veľká komora Súdu vyhlásila rozsudok, v ktorom **trinástimi hlasmi k štyrom rozhodla, že článok 8 Dohovoru bol porušený vo vzťahu k obom sťažovateľom.**
- V rozsudku Súd najprv pripomenul svoju ustálenú judikatúru týkajúcu sa najlepšieho záujmu dieťaťa a ochrany biologickej rodiny. Aplikujúc túto judikatúru na predmetný prípad Súd uviedol, že konanie vedúce k pozbaveniu rodičovských práv a povinností a súhlasu s adopciou ukazuje, že vnútroštátne orgány sa **nepokúsili naozaj vyvážiť záujmy dieťaťa a jeho biologickej rodiny, ale zamerali sa výlučne na záujem dieťaťa bez toho, aby sa pokúsili skombinovať obidve skupiny záujmov, a navyše ani skutočne neuvažovali o možnosti zlúčenia dieťaťa so svojou biologickou rodinou.** V tejto súvislosti Súd nebol presvedčený o tom, že príslušné vnútroštátne orgány náležite zvažili potenciálny význam skutočnosti, **že v čase, keď sa prvá sťažovateľka dožadovala zrušenia náhradnej starostlivosti alebo aspoň o rozšírenie práva styku, prežívala zásadné zmeny vo svojom živote: v tom istom lete a na jeseň, keď sa začalo predmetné konanie, vydala sa a mala druhé dieťa.** V tejto súvislosti, keďže rozhodnutie vnútroštátneho súdu bolo do značnej miery založené na posúdení nedostatočnej schopnosti prvej sťažovateľky starať sa o dieťa, **skutkový základ, na ktorý sa vnútroštátny súd odvolával pri vydávaní rozhodnutia, odhalil hneď niekoľko nedostatkov v rozhodovacom procese.**

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Súd ďalej poznamenal, že predmetné rozhodnutia boli prijaté v situácii, keď medzi prvou sťažovateľkou a X. došlo len k **veľmi obmedzenému kontaktu** a pokiaľ ide o návštevy, Súd uviedol, že tieto opatrenia **nevedli osobitne k tomu, aby umožnili prvej sťažovateľke slobodne si vytvoriť väzbu s X., napríklad pokiaľ ide o miesto konania stretnutí a účasť na nich.** Aj keď návštevy často **nefungovali dobre, urobilo sa len veľmi málo na vyskúšanie alternatívnych opatrení.** Z takéhoto občasného kontaktu, ktorý medzi sťažovateľmi nastal od doby, keď bol X. prijatý do náhradnej starostlivosti, mohli vyplynúť iba obmedzené dôkazy o tom, aké má prvá sťažovateľka zručnosti v oblasti starostlivosti. Okrem toho Súd považoval za významné, že **neexistovali žiadne aktualizované znalecké posudky okrem tých, ktoré boli nariadené počas predchádzajúcich konaní v rokoch 2009 až 2010 v súvislosti s umiestnením do náhradnej starostlivosti.**
- **Neexistencia nového odborného preskúmania podstatne obmedzila faktické posúdenie novej životnej situácia prvej sťažovateľky a jej schopnosť starať sa o dieťa v danom čase.** Z odôvodnenia vnútroštátneho súdu okrem iného vyplynulo, že pri posudzovaní schopnosti prvej sťažovateľky starať sa o dieťa venoval osobitnú pozornosť potrebám osobitnej starostlivosti X. vzhľadom na jeho zraniteľnosť. Zatiaľ čo **zraniteľnosť X. bola hlavným dôvodom pôvodného rozhodnutia umiestniť ho do náhradnej starostlivosti, rozsudok súdu neobsahoval žiadne informácie o tom, ako by táto zraniteľnosť mohla pokračovať napriek skutočnosti, že žil v náhradnej starostlivosti už od troch týždňov.** Takisto neobsahoval žiadnu analýzu charakteru jeho zraniteľnosti, okrem toho, že odborníci stručne opísali, že X. ľahko podliehal stresu a potreboval veľa pokoja, bezpečnosti a podpory, a že vyjadroval svoj odpor a rezignáciu voči kontaktu s prvou sťažovateľkou, najmä keď čelil jej emocionálnym výbuchom.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Podľa názoru Súdu, vzhľadom na závažnosť dotknutých záujmov, príslušné orgány mali podrobnejšie posúdiť zraniteľnosť X. v skúmanom konaní.
- Berúc do úvahy najmä obmedzené dôkazy, ktoré mohli byť získané zo zrealizovaných návštev, v spojení s tým, že sa napriek novej rodinnej situácii prvej sťažovateľky nepodarilo nariadiť nové odborné preskúmanie jej schopnosti zabezpečiť náležitú starostlivosť a nedostatočné zdôvodnenie pretrvávajúcej zraniteľnosti X., bol Súd toho názoru, že **rozhodovací proces, ktorý viedol k rozhodnutiu o pozbavení rodičovských práv a uvoľneniu X. na adopciu, sa neuskutočnil s cieľom zabezpečiť, aby sa náležite zohľadnili všetky názory a záujmy zúčastnených.** Uvedený postup nórskych orgánov nebol pritom sprevádzaný zárukami, ktoré by boli úmerné závažnosti zásahu a závažnosti dotknutých záujmov. **Článok 8 Dohovoru teda bol porušený.**
- Súd priznal prvej sťažovateľke **25 000 eur** ako nemajetkovú ujmu a náhradu trov konania. Vo vzťahu k druhému sťažovateľovi vyslovil, že konštatovanie porušenia Dohovoru je pre neho dostatočným zadost'učinením.
- K rozsudku sú pripojené čiastočne súhlasné stanoviská sudcov (Ranzoni, Yudkivska, Kūris, Harutyunyan, Paczolay a Chanturia), ako aj nesúhlasné stanoviská sudcov (Kjølbro, **Poláčková**, Koskelo a Nordén).

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- V prípade *M. A. K. a R.K. proti Spojenému kráľovstvu* sa u dieťaťa vyskytla vzácna kožná choroba, ktorej prejavy boli zamenené za následky sexuálneho zneužívania a rodičom bol zakázaný styk s dieťaťom po dobu desať dní, kedy bolo liečené v nemocnici. Podľa Súdu došlo k porušeniu práva na rodinný život z dôvodu, že kožná choroba mala byť diagnostikovaná rýchlejšie, pričom kritizoval oneskorenie niekoľkých dní medzi rozhodnutím o uskutočnení diagnostických testov na kožnú chorobu a ich samotným vykonaním (rozsudok z 23. marca 2010, ods. 73).
- Podobne Súd dospel k záveru o porušení v prípade *A. D. a O. D. proti Spojenému kráľovstvu* (rozsudok z 16. marca 2010, ods. 85 – 94), keď dieťa trpiace chorobou spôsobujúcou nadmernú krehkosť kostí, nebolo urýchlene navrátené do starostlivosti rodičov a orgány prijali aj ďalšie neprimerané opatrenia, pretože dieťa zverili do pestúnskej starostlivosti cudzím ľuďom, keď mohlo byť zverené príbuzným a premiestnili celú rodinu kvôli vyšetreniu ďaleko od ich domova.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

- Osobám, do práv ktorých je zasiahnuté, musí byť umožnené aby sa dostatočným spôsobom zúčastnili konania a chránili svoje záujmy (napríklad deti majú byť s ohľadom na svoj vek vypočuté súdom) – okrem naliehavých situácií, kedy je potrebné konať vzhľadom na zdroj bezprostredného ohrozenia a predchádzajúce informovanie by pozbavilo opatrenie štátu jeho účinnosti – sú to výnimočné situácie a Súd podrobne preskúmava či štát dal dostatočné dôvody na náhle odobratie dieťaťa zo starostlivosti rodičov. Samozrejmosťou je prístup k dokumentom, možnosť sa vyjadrovať a konanie bez priet'ahov. (pozri napr. *T.P. a K.M. proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok veľkej komory z 10. mája 2001)
- V prípade *B.B. a F.B. proti Nemecku* (rozsudok zo 14. marca 2013) boli s'ťažovateľom v roku 2008 odňaté rodičovské práva potom, ako ich 12 ročná dcéra uviedla, že otec ju a jej 8 ročného brata opakovane a surovo bije. V máji 2008 okresný súd vydal predbežné opatrenie dočasne presúvajúce rodičovské práva na správny orgán. V auguste 2008 rozhodol o úplnom odňatí rodičovských práv. Odvolací súd odvolanie s'ťažovateľov zamietol. Deti boli umiestnené do detského domova, kde zostali vyše roka bez akéhokolvek osobného kontaktu s rodičmi. Potom ako sa dcéra priznala, že klamala a uviedla, že rodičia ich nikdy nebili, sa v roku 2009 deti vrátili k s'ťažovateľom. S'ťažovatelia namietali porušenie článku 8 Dohovoru tvrdiac najmä, že správny orgán a rodinné súdy sa opierali výlučne o vyjadrenie detí, hoci obaja popierali obvinenia z domáceho násilia a hoci existovali dostatočné dôvody na pochybnosti o obvineniach.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

Súd mal za to, že odňatie rodičovských práv predstavovalo zásah od práva sťažovateľov na rešpektovanie ich rodinného života. Toto opatrenie bolo v súlade s požiadavkami vnútroštátneho práva a sledovalo legitímny cieľ ochrany práv ich dvoch detí. ESĽP konštatoval, že vnútroštátne orgány boli konfrontované s na prvý pohľad **dôveryhodnými tvrdeniami o surovom telesnom zneužívaní, ktoré boli dostatočným dôvodom pre predbežné opatrenie, ktorým boli deti odobraté rodičom, aby sa zabránilo ďalšiemu násiliu.** Predbežné opatrenie vydané okresným súdom v máji 2008 preto neporušilo práva sťažovateľov podľa článku 8.

Avšak **pri rozhodnutí o úplnom odňatí rodičovských práv v auguste 2008 boli jediným dôkazom osobné výpovede detí. Neexistoval žiadny objektívny dôkaz o tvrdenom telesnom zneužívaní.** Ďalej Súd vytkol skutočnosť, že **rozhodovanie odvolacieho súdu sa zakladalo výlučne na spise bez toho, aby boli deti osobne vypočuté. Sťažovatelia sa naopak opierali o vyjadrenie detských lekárov a psychológa, ktorý nezistil žiadne znaky zneužívania.** Sťažovatelia tiež poukazovali na to, že ich deti **pravidelne navštevovali školu a športové krúžky a že pred súdmi nebolo vyvrátené, že ich dcéra má živé predstavy.** Tieto skutočnosti mali vniest' pochybnosti o pravdivosti jej tvrdení. Pri rozhodovaní o úplnom odňatí rodičovských práv vnútroštátne súdy neboli nútené pod tlakom urobiť unáhlené rozhodnutie, keďže deti sa nachádzali v detskom domove. Nemecké rodinné súdy mali povinnosť z vlastného podnetu riadne prešetriť všetky relevantné okolnosti, avšak nemecká vláda nepredložila žiadne dôvody, ktoré by bránili vnútroštátnym súdom v ďalšom prešetrení skutočností predtým, než prijali konečné rozhodnutie. **Na základe uvedeného a s ohľadom na vážny dopad úplného odňatia rodičovských práv na rodinu ako celok, Súd dospel k záveru, že vnútroštátne súdy svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodnili.**

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

V prípade *K. O. a V. M. proti Nórsku* (rozsudok z 19. novembra 2019) bolo maloleté dieťa krátko po narodení na základe rozhodnutia nórskeho orgánu starostlivosti o deti a mládež z roku 2015 odobraté zo starostlivosti rodičov a umiestnené do náhradnej starostlivosti. Rodičom bolo umožnené dieťa vídať iba v rozsahu **jednej hodiny každý druhý týždeň**. Na vnútroštátnej úrovni bolo rozhodnutie orgánov starostlivosti o deti a mládež preskúmané súdom, avšak tento vzhľadom na minulosť obidvoch rodičov (užívanie drog), ich psychické problémy a nehody v spoločnej domácnosti rozhodnutie potvrdil a zároveň výrazne obmedzil právo rodičov na styk s dieťaťom na **dve hodiny štyri krát a neskôr šesť krát do roka**. V roku 2018 bolo na základe rozhodnutia vnútroštátneho súdu dieťa opäť zverené do starostlivosti rodičov. Vnútroštátny súd vzal do úvahy znalecké posudky, podľa ktorých bola **schopnosť rodičov starať sa o dieťa dobrá a stabilná a rodičia s orgánmi spolupracovali**.

V tomto prípade ako tretie strany intervenovali Slovenská republika a Česká republika. Slovenská republika vo svojej intervencii zdôraznila najmä princípy vyplývajúce z judikatúry Súdu, v zmysle ktorých by umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti malo byť považované za dočasné opatrenie, ktoré by malo byť ukončené hneď, ako je to možné. Výrazne obmedzené právo styku rodičov s dieťaťom vedie k ich vzájomnému odcudzeniu a znižuje možnosť, že bude náhradná starostlivosť v budúcnosti zrušená. Priznanie veľmi obmedzeného práva na styk rodičov s dieťaťom v tomto prípade podľa oboch intervenujúcich strán indikovalo systematickú prax v Nórsku, ktorá bola problematická z hľadiska vyššie spomenutej povinnosti snažiť sa o znovuzjednotenie biologickej rodiny hneď, ako je to možné.

Judikatúra Európskeho súd pre ľudské práva

Súd rozhodol, že článok 8 Dohovoru **nebol porušený rozhodnutím o odobratí dieťaťa zo starostlivosti biologických rodičov a jeho umiestnení do náhradnej starostlivosti**. Na druhej strane, článok 8 Dohovoru **bol porušený rozhodnutím o určení práva styku rodičov s dieťaťom**. Podľa názoru Súdu, vnútroštátne orgány neposkytli náležité a dostatočné dôvody, pre ktoré by častejší kontakt rodičov s dieťaťom nebol v záujme dieťaťa, keď spätná väzba z týchto návštev bola pozitívna. Vnútroštátne orgány podľa Súdu vychádzali z predpokladu, že dieťa ostane v náhradnej starostlivosti dlhodobo a vôbec nepočítali s opätovným zlúčením rodiny. Súd priznal sťažovateľom náhradu nemajetkovej ujmy vo výške **10 000 eur** pre každého z nich a náhradu trov konania.

Situácia vo Veľkej Británii a severských krajinách

O tom, že tieto princípy v praxi viacerých členských štátov nie sú dodržiavané svedčia nielen rozsudky Súdu, ale aj medializované prípady odobratia detí našich štátnych občanov v zahraničí.

Prvým takýmto prípadom, s ktorým som sa mala možnosť oboznámiť je prípad detí Boorových. Po preštudovaní rozhodnutí anglického súdu a ďalších materiálov opisujúcich situáciu v Anglicku som dňa 3. augusta 2012 ako zástupkyňa SR pred Súdom **verejne vyjadrila vážne znepokojenie nad prípadmi adopcií detí žijúcim biologickým rodičom bez relevantných dôvodov, ku ktorým dochádza na základe rozhodnutí britských súdov a ktorých subjektom sú aj slovenskí občania.** Upozornila som na to, že uvedená situácia je kritizovaná aj zo strany britských médií, ktoré v tomto ohľade upozorňujú na systémové nedostatky. O reformu sa už v tom čase snažil známy britský politik John Hemming, ktorý je zároveň predsedom skupiny Spravodlivosť pre rodiny („Justice For Families Campaign Group“) a pomáha osobám, ktorí čelia neodôvodnenej adopcii. Poslanec John Hemming vyjadril ochotu pomôcť slovenským občanom v analogickej situácii so zabezpečením adekvátneho právneho zastúpenia v konaní pred anglickými súdmi. Bol to práve tento poslanec, ktorý **ma upozornil na možnosť Slovenskej republiky vstúpiť do konania ako tretia strana. Tiež potvrdil, že je možné žiadať o odpustenie zmeškania lehoty na podanie odvolania v prípade detí Boorových.** Vďaka týmto radám a aktívnemu prístupu príslušných slovenských orgánov bola stará mam úspešná v konaní pred Kráľovským súdom a deti dnes žijú na Slovensku so svojou matkou.

Situácia vo Veľkej Británii a severských krajinách

- Tento prípad však nebol ojedinelý a nasledovali ďalšie. Aktívny prístup Slovenskej republiky mal za následok ďalšie významné rozhodnutie, a to rozhodnutie Sira Jamesa Munbyho, predsedu rodinného kolégia Vysokého súdu (High Court) zo 14. januára 2014, ktorý v prípade týkajúcom sa slovenského chlapca *inter alia* uviedol, že **sudcovia a sociálni pracovníci sa nemôžu snažiť držať svoje rozhodnutia v tajnosti a britské rodinné súdy musia umožniť zahraničným orgánom vstúpiť do konaní týkajúcich sa starostlivosti o deti z iných európskych krajín, ktoré momentálne žijú vo Veľkej Británii.**
- Toto rozhodnutie bolo výzvou aj pre ďalšie krajiny, ktoré tvrdia, že nemôžu pomôcť svojim občanom čeliacim odoberaniu detí bez relevantných dôvodov vo Veľkej Británii, aby aktívne vystupovali v takýchto konaniach. Zároveň je veľmi dôležité, aby príslušné orgány prípady posudzovali s ohľadom na judikatúru Súdu.
- <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Fam/2014/6.html>
- Problémy z hľadiska dodržiavania práv detí však nevykazuje len prax britských orgánov. Ešte 11. decembra 2012 mi bola zaslaná na vedomie správa o odnímaní detí z biologických rodín vo Švédsku a iných severských krajinách, ktorá bola adresovaná generálnemu tajomníkovi Rady Európy. Správu podpísali právnici, bývalí sudcovia, profesori z oblasti práva a psychológie, psychológovia, švédski lekári, členovia riadiacieho výboru Severského výboru pre ľudské práva – za ochranu práv rodiny v severských krajinách (NCHR), všetko ľudia zaoberajúci sa problematikou umiestňovania detí do náhradnej starostlivosti.

Situácia vo Veľkej Británii a severských krajinách

- Odborníci, ktorí správu zostavili, žiadajú od Rady Európy, jej Výboru ministrov a Parlamentného zhromaždenia náležité vyšetrenie veľmi rozšíreného a deštruktívneho odoberania detí, ku ktorému denne dochádza v severských krajinách. Podľa správy je neobvykle vysoký počet detí odnímaný svojim biologickým rodičom a umiestňovaný do náhradných rodín. Na túto skutočnosť upozornil v súvislosti so Švédskom už v roku 2009 vo svojej správe Výbor OSN pre práva detí, ktorý zároveň odporučil Švédsku zamerať sa na ochranu prirodzeného rodinného prostredia a na to, aby odnímanie dieťaťa a jeho umiestnenie do náhradnej starostlivosti bolo vykonávané len vtedy, keď je to v jeho najlepšom záujme. NCHR upriamuje v správe pozornosť na skutočnosť, že deti, ktoré sú odňaté svojim rodičom z dôvodu zanedbávania, zažívajú v náhradnej starostlivosti ďalšie, často závažnejšie zanedbávanie, ktoré im spôsobuje nezvratné traumy. Upozorňujú, že najmä rodiny mladých rodičov, ekonomicky či vzdelanostne slabšie rodiny, či rodiny ľudí menej tradičných vyznaní, imigrantov alebo boriace sa so zdravotnými problémami sa stávajú predmetom sledovania orgánmi sociálnych služieb. Často bývajú vyhodnotené ako vytvárajúce nevhodné prostredie pre vývoj dieťaťa, čo má za následok jeho umiestnenie do náhradnej starostlivosti. Akokoľvek, aj vysokovzdelaní ľudia s vynikajúcim pracovným profilom zažili zásah sociálnych pracovníkov do svojho súkromného a rodinného života. Práca s pôvodnou rodinou, snaha o umožnenie pravidelných kontaktov a opätovné zjednotenie rodiny je podľa správy nedostatočná. Správa tiež poukazuje na to, že právomoci pracovníkov sociálnych služieb sú veľmi veľké. Umožňujú im regulovať nielen intenzitu stretnutí rodičov s deťmi, ale aj ich korešpondenciu, a tým dosiahnuť ich úplné oddelenie, pričom zriedkavo vyvíjajú iniciatívu na navrátenie dieťaťa rodičom. Od začiatku 80. rokov veľký počet rodín utiekol zo Švédska s cieľom ochrániť deti pred ich odobratím a umiestnením do náhradnej starostlivosti. Podľa správy bolo počnúc rokom 1920 takto odobratých vo Švédsku 300 000 detí.
- <http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=1683>

Situácia vo Veľkej Británii a severských krajinách

- Znepokojujúce sú aj informácie obsiahnuté v otvorenom liste Lokakuun Liike (ľudsko-právna organizácia majúca za cieľ upozorňovať verejnosť a vyvolávať diskusie o dodržiavaní ľudských práv v oblasti rodinnej politiky, náhradných rodinách a ústavnej starostlivosti) z 25. septembra 2014 adresovanom Výboru na zabránenie mučenia (CPT). V liste upozorňujú na to, že vo Fínsku je umiestňovaných do náhradných rodín vysoké percento detí. Pri rozhodovaní o odobratí detí však nedochádza k objektívnemu vyšetreniu a spravodlivému súdnemu posúdeniu. Konania prebiehajú pred správnymi súdmi, ktoré vo viac ako v 95 % akceptujú návrhy sociálnych pracovníkov bez náležitého vypočutia rodín alebo vyžiadania relevantných dôkazov preukazujúcich obvinenia. Ďalej kritizujú, že toto umiestňovanie detí nie je dočasné, ale trvalé, že absentuje práca s pôvodnou rodinou s cieľom jej znovu zjednotenia. Navyše, deti umiestnené do náhradných rodín a ich biologickí rodičia sa často sťažujú na porušovanie ľudských práv. V tomto ohľade však nie je vykonávaný náležitý dohľad nad situáciou dieťaťa v náhradnej starostlivosti, či už ide o rodinu alebo inštitúciu, v ktorej je po odobratí biologickým rodičom umiestnené. Deti a ich biologickí rodičia sú za takéto oznámenia o zlom zaobchádzaní trestaní izoláciou formou obmedzenia kontaktov.
- <http://www.nkmr.org/en/sent-letters/2564-open-letter-to-committee-for-the-prevention-of-torture-cpt>
- Národný kontrolný úrad Fínska a Fínsky parlamentný ombudsman informujú o konštantných a vážnych problémoch týkajúcich sa náhradnej starostlivosti. Ombudsman vo svojej správe z roku 2013 *inter alia* uviedol: „Dohľad nad náhradnou starostlivosťou pokiaľ ide o ochranu detí je nedostatočný. Orgány ochrany detí na regionálnej úrovni nemajú dostatok času navštevovať miesta, kde sa vykonáva náhradná starostlivosť a nie sú náležite oboznámení s podmienkami a zaobchádzaním s deťmi. Regionálne orgány verejnej správy nemajú dostatočné zdroje na výkon inšpekcie.“
- <http://www.oikeusiamies.fi/dman/Document.phx?documentId=zx19214134114436&cmd=download>

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- O závažnosti problému týkajúcom sa odoberania detí bez relevantných dôvodov svedčí to, že praxou orgánov v jednotlivých členských štátoch zaoberajú nielen orgány Rady Európy, ale už aj orgány Európskej únie. Členským štátom boli v tomto ohľade adresované viaceré odporúčania za účelom dosiahnutia zlepšenia v oblasti starostlivosti o maloletých a dodržiavania práv detí. Ako príklad možno spomenúť viaceré rezolúcie a odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy, správy Komiséra pre ľudské práva alebo dokumenty výborov Európskeho parlamentu. Ide o medzinárodnú kritiku vyslovenú na najvyššej úrovni a s veľkou politickou váhou.
- napr. Rezolúcia č. 1908, prijatá výborom Parlamentného zhromaždenia Rady Európy pre právne záležitosti a ľudské práva 30. novembra 2012 s názvom „Ľudské práva a rodinné súdy“ <http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewHTML.asp?FileID=19190&Language=EN>
- Rezolúcia č. 2049, prijatá výborom Parlamentného zhromaždenia Rady Európy pre sociálne veci, zdravie a trvalo udržateľný rozvoj a príslušné Odporúčanie č. 2068 z 22. apríla 2015 s názvom „Sociálne služby v Európe: legislatíva a prax pri odoberaní detí z ich rodín v členských štátoch Rady Európy“ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=21567&lang=EN>
- Štúdia o adopciách detí bez súhlasu rodičov, vypracovaná na žiadosť Petičného výboru a obsahujúca odporúčania pre ďalší postup inštitúcií EÚ a dotknutých štátov [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519236/IPOL_STU\(2015\)519236_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519236/IPOL_STU(2015)519236_EN.pdf).

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- Parlamentné zhromaždenie Rady Európy už v roku 2012 vo svojej rezolúcii vyjadrilo **znepokojenie nad fungovaním rodinných súdov v niektorých členských štátoch Rady Európy a osobitne nad prípadmi detí odňatých proti vôli ich rodičov a v rozpore s právom na rešpektovanie rodinného života a zásadami spravodlivého súdneho konania**. Zdôraznilo, že **rodinné prostredie poskytuje pre riadny vývoj detí najlepšie podmienky a pred tým, ako sú deti zverené tretím osobám alebo do ústavnej starostlivosti, mala by byť ich vlastným rodinám poskytnutá pomoc potrebná na zvládnutie ich problémov**. Konštatovalo, že deti by mali byť oddelené od svojich rodičov len za **mimoriadnych okolností, pod súdnym dohľadom** a v súlade s požiadavkami Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd a Dohovoru OSN o právach dieťaťa z roku 1989.
- Vzhľadom na pretrvávajúci charakter problému výbor Parlamentného zhromaždenia RE pre sociálne veci, zdravie a trvalo udržateľný rozvoj 26. januára 2015 jednomyselne prijal návrh rezolúcie a odporúčania „Sociálne služby v Európe: legislatíva a prax pri odoberaní detí z ich rodín v členských štátoch Rady Európy“. Tieto boli schválené na aprílovom zasadnutí Parlamentného zhromaždenia Rady Európy. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy v ďalšej rezolúcii vyjadrilo **znepokojenie nad porušovaním práv dieťaťa a jeho rodičov v niektorých štátoch, v ktorých dochádza k bezdôvodným rozhodnutiam o odobratí dieťaťa rodičom alebo jeho bezdôvodnému nevráteniu do rodiny, pričom ešte tragickejšie sú prípady adopcie bez súhlasu rodičov, v ktorých už nemožno túto situáciu zvrátiť**. Znepokojenie podľa neho tiež vzbudzujú prípady, keď orgány sociálnych služieb nepostupujú dostatočne rýchlo pri odobratí dieťaťa, ktorého život a zdravie sú ohrozené, alebo prí rýchlo rozhodnú o jeho vrátení do starostlivosti zneužívajúcich alebo zanedbávajúcich rodičov.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- **Parlamentné zhromaždenie Rady Európy členským štátom *inter alia* odporúča, aby:**
 - podpísali a/alebo ratifikovali, ak tak ešte neurobili, príslušné dohovory Rady Európy týkajúce sa práv detí, predovšetkým Európsky dohovor o osvojení detí (revidovaný) (CETS č. 202) a Európsky Dohovor o výkone práv detí (ETS č. 160) a implementovali všetky relevantné odporúčania vydané Výborom ministrov;
 - pokračovali a zosilnili svoje úsilie zaistiť, aby všetky príslušné konania boli vedené spôsobom citlivým k dieťaťu a aby boli brané do úvahy názory dotknutých detí podľa ich veku a úrovne vyspelosti; odhalili a skoncovali s vplyvom predsudkov a diskriminácie v rozhodnutiach o odobratí detí, a to aj náležitým školením všetkých zapojených odborníkov;
 - podporovali rodiny potrebnými prostriedkami (finančne, materiálne, sociálne a psychologicky), aby sa predovšetkým zabránilo neodôvodneným rozhodnutiam o odobratí detí a aby vzrástol percentuálny podiel úspešných zjednotení rodiny po odobratí;
 - zabezpečili, aby akékoľvek (dočasné) umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti, kde je to nevyhnutné ako posledná možnosť, bolo spojené s opatreniami zameranými na následnú reintegráciu dieťaťa do rodiny, vrátane uľahčenia vhodného kontaktu medzi dieťaťom a jeho rodinou a bolo predmetom pravidelného preskúmania;
 - zabránili úplnému pretrhnutiu rodinných pút, odobratiu detí zo starostlivosti rodičov pri narodení, zakladaniu rozhodnutí o umiestnení dieťaťa do náhradnej starostlivosti na uplynutí času a uchýľovaniu sa k osvojeniam bez súhlasu rodičov, okrem výnimočných situácií stanovených zákonom a podliehajúcich účinnému (včasnému a komplexnému) súdному preskúmaniu;
 - zaistili, aby zamestnanci zapojení do rozhodovania o odobratí detí a ich umiestnení do náhradnej starostlivosti boli vedení náležitými kritériami a normami (ak je to možné multidisciplinárnym spôsobom), mali vhodnú kvalifikáciu a boli pravidelne školení, mali dostatočné možnosti prijať rozhodnutia v primeranom časovom rámci a neboli preťažení príliš veľkým počtom prípadov;
 - zbierali anonymizované údaje o obyvateľstve v starostlivosti členského štátu, ktoré sú členené nielen podľa veku, pohlavia a druhu náhradnej starostlivosti, ale tiež podľa statusu etnickej alebo náboženskej menšiny, statusu migranta, sociálno-ekonomického prostredia, ako aj dĺžky času v náhradnej starostlivosti do opätovného zjednotenia rodiny, pri zabezpečení účinnej ochrany osobných údajov;
 - zaistili, aby okrem naliehavých prípadov počiatocné rozhodnutia o odobratí detí vychádzali iba z nariadení súdu, aby sa zabránilo neodôvodneným rozhodnutiam o odobratí a predišlo zaujatým hodnoteniam.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- V správe, ktorá bola podkladom pre prijatie rezolúcie sa kritizuje odobranie detí rodičom pri narodení. Ide o prípady, v ktorých bolo matke odobrané staršie dieťa (napríklad z dôvodu veľmi nízkeho veku, duševnej choroby, pre jej škodlivý vzťah s otcom) a jej ďalšie dieťa je po niekoľkých rokoch odobrané pri narodení aj napriek celkovej zmene okolností.
- Ďalším problematickým aspektom je podľa správy skutočnosť, že v mnohých štátoch je organizácia sociálnych služieb decentralizovaná, napríklad na úrovni obecnej samosprávy. Pokiaľ v štáte neexistujú jednotné kritériá pre umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti a pravidelné preskúvanie rozhodnutí o odobraní dieťaťa rodičom, môže to viesť subjektívnym rozhodnutiam sociálnych pracovníkov.
- Podľa správy v prípade nevyhnutnosti oddelenia dieťaťa od rodičov je potrebné zabezpečiť, aby si dieťa zachovalo spojenie a vzťahy s rodičmi, súrodencami, príbuznými a osobami, s ktorými má dieťa silné osobné vzťahy. Z porovnania počtu detí odobraných rodičom, ktoré boli zverené príbuzným a počtu detí zverených do náhradných rodín vyplývajú odlišnosti v praxi jednotlivých štátov. **Kým počet detí zverených do starostlivosti príbuzných predstavuje v Portugalsku 75 % a v Lotyšsku 63 %, vo Švédsku a Spojenom kráľovstve je to iba 5 % a vo Fínsku 3 %. Do náhradných rodín je zverených 0,5 % detí v Portugalsku, 10 % v Estónsku, viac ako polovica vo Francúzsku a Španielsku, 69 % v Nórsku a 75 % v Spojenom kráľovstve.** Adopcie bez súhlasu rodičov nie sú možné vo Francúzsku, Grécku, Luxembursku a Španielsku. Naopak adopcie bez súhlasu rodičov sú umožnené v Chorvátsku, Estónsku, Gruzínsku, Nemecku, Maďarsku, Taliansku, Čiernej Hore Nórsku, Poľsku, Portugalsku, Slovinsku, Švédsku, Turecku a Spojenom kráľovstve. Až 21 štátov nedisponuje štatistikami o počte detí, ktoré sa úspešne vrátili do pôvodných rodín. Varovným signálom sú tiež časté prípady adopcie bez súhlasu rodičov. Štatistiky v prípade Anglicka a Walesu ukazujú, že vysoký počet malých detí je daných na adopciu a menej než 20 % detí mladších ako 5 rokov, ktoré boli nútene odobrané, sa vrátilo k svojim rodičom.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- Obzvlášť tragické sú prípady, v ktorých došlo k justičným omylom, pri ktorých bol prehliadnutý zdravotný stav dieťaťa (napríklad choroba krehkých kostí) a dieťa bolo dané na adopciu bez súhlasu rodičov. Napriek tomu, že sa rodičom podarilo na súde dokázať svoju nevinu, deti už nemohli získať späť, pretože v právnom systéme Anglicka a Walesu rozhodnutie o osvojení nie je možné za žiadnych okolností zvrátiť.
- Správa tiež poukazuje na závažný problém, ktorý sa podľa informácií spravodajkyne vyskytuje v Spojenom kráľovstve a týka sa matiek, ktoré sa stali obeťami domáceho násillia. Ich deti, ktoré sú svedkami domáceho násillia, sú systémom ochrany detí považované za citovo zneužívané a pokiaľ sa matka nemá kam uchýliť, dieťa jej môže byť odobrané. Z uvedeného dôvodu sa čoraz viac matiek obáva domáce násillie oznámiť. Zdá sa, že dochádza aj k prípadom odoberania detí matkám s vážnou popôrodnou depresiou, a to napriek skutočnosti, že sa môžu relatívne rýchlo uzdraviť a byť dobrým rodičom.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- Ďalším medzinárodným dokumentom na ktorý by som chcela poukázať, je správa Komiséra pre ľudské práva Nilsa Muižnieksa z návštevy Nórska v dňoch 19. – 23. januára 2015, ktorá bola zverejnená 18. mája 2015, a v ktorej vyslovuje kritiku voči postupu nórskeho úradu v prípadoch detí z rómskej komunity v Osle.
- Úplné znenie návrhu rezolúcie a odporúčania spolu s dôvodovou správou sa nachádza na internetovej stránke výboru:

http://website-pace.net/documents/10643/1127812/EDOC_Social+services+in+Europe.pdf/dc06054e-2051-49f5-bfbd-31c9c0144a32.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- Komisár okrem iného vyjadril vážne znepokojenie ohľadom situácie rómskej komunity, ktorá podľa neho čelí diskriminácii a osobitne poukázal na extrémne časté **využívanie ochranného opatrenia v podobe odobratia detí zo starostlivosti ich rodičov a na nízku úroveň školskej dochádzky v tejto skupine** (podľa údajov z roku 2012 bolo zo 120 detí vo veku 6 až 15 rokov z domácej rómskej populácie v Osle zapísaných do škôl len 71 detí). Podľa správy je odhadom už **viac ako 60 rómskych detí v starostlivosti pestúnskych rodín a ďalším 60 deťom takéto opatrenie hrozí, čo predstavuje približne polovicu detí z domácej rómskej populácie, do ktorej nie sú započítané rodiny rómskych prisťahovalcov**. Vyjadril znepokojenie aj nad tým, aké striktné obmedzenia sú uplatňované v oblasti **kontaktov** rómskych detí umiestnených do pestúnskych rodín so svojimi **biologickými rodinami** (napr. stretnutia dvakrát za rok) a nad vhodnosťou pestúnskych rodín z hľadiska zachovania kultúrnej identity rómskych detí. Tiež existujú správy o tom, že **mnoho rómskych žien sa vyhýba nórskym pôrodniciam práve z obavy, že im sociálna služba hneď po pôrode dieťa odoberie**. V správe komisár ďalej uvádza, že nórske orgány majú preskúmať, či sú rozhodnutia o umiestnení rómskych detí do náhradnej starostlivosti v súlade s ich ľudskými právami a poskytovať rómskym rodičom podporu pri vykonávaní ich rodičovskej úlohy, pričom prvoradými pri akoľvek postupe majú byť najlepšie záujmy dieťaťa. Komisár pripomenul, že **predchádzanie odlúčeniu rodiny a zachovanie rodiny sú dôležitými prvkami systému ochrany detí a odlúčenie dieťaťa a rodičov má byť posledným riešením**. Zdôraznil, že **odňatie dieťaťa zo starostlivosti rodičov pri jeho narodení musí byť založené na zvlášť presvedčivých dôvodoch a chudoba nemôže byť dôvodom na odlúčenie detí od rodičov**. Komisár tiež Nórsku odporučil rozvoj programov pre mediátorov a asistentov učiteľov za účelom zlepšenia školskej dochádzky rómskych detí.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- Problémom odoberania detí sa nezaobrá len Rada Európy, ale aj Európska Únia. Na programe zasadnutia Petičného výboru Európskeho parlamentu bola dňa 14. júla 2015 prezentovaná štúdia o adopciách detí bez súhlasu rodičov, ktorú na žiadosť petičného výboru vypracovala Dr. Claire Fenton-Glynn z Londýnskej univerzity (King's College London). Štúdia je zameraná na preskúmanie právnej úpravy a praxe pri adopciách detí bez súhlasu ich rodičov v Anglicku a Walese v porovnaní s inými štátmi v Európskej únii. Ďalej skúma postupy uplatňované anglickými súdmi v konaniach týkajúcich sa ochrany detí v prípadoch detí, ktoré majú väzby s iným štátom Európskej únie.
- V závere autorka formulovala niekoľko odporúčaní, ktoré by mali napomôcť lepšej spolupráci medzi štátmi pri takýchto konaniach v budúcnosti. Inštitúciám Európskej Únie autorka odporúča vytvoriť príručku dobrej praxe, zväziť možnosť posilnenia ustanovení nariadenia Brusel 2bis **vrátane zavedenia povinnosti informovať zahraničné orgány o súdnych konaniach týkajúcich sa ochrany detí, ako aj dosiahnuť väčšiu zhodu medzi členskými štátmi v odlišných prístupoch k ochrane detí.**
- **Vláde Spojeného kráľovstva odporúča vyčleniť adekvátne finančné a ľudské zdroje miestnym orgánom, aby mohli plniť svoje povinnosti v súvislosti s ochranou detí, aj naďalej poskytovať pomoc rodinám, ktoré sa dostali do ťažkostí, aby sa, pokiaľ je to možné, predišlo umiestneniu dieťaťa do sociálnej starostlivosti, uznávať právo dieťaťa na komunikáciu s jeho rodinou vo vlastnom jazyku, klásť väčší dôraz na zlepšenie výsledkov pre deti v sociálnej starostlivosti a rozvíjať alternatívy k adopcii pre deti, ktoré nemajú možnosť vrátiť sa do svojich rodín.** V tomto ohľade osobitne zdôrazňuje, že v prípadoch, kedy je adopcia nevyhnutná, by mal byť dôraz kladený na zavedenie otvorených adopcií a zabezpečenie post-adopčného styku medzi dieťaťom a jeho rodinou, s výnimkou, ak je to v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa. Ďalej uvádza, že úplné prerušenie všetkých právnych a sociálnych väzieb medzi dieťaťom a jeho biologickou rodinou by malo prichádzať do úvahy iba za najvážnejších a výnimočných okolností, ktoré nie sú nevyhnutne dané vo všetkých prípadoch, v ktorých sa dieťa nemôže vrátiť do svojej biologickej rodiny.

Odporúčania prijaté na úrovni Rady Európy a Európskej Únie

- Ďalej odporúča, aby **miestne orgány náležitým spôsobom zvažovali potreby a pôvod dieťaťa a umiestnili dieťa do vhodného prostredia**. Vláde Spojeného kráľovstva odporúča vypracovať štatistiky o počte prípadov, kedy sú deti z iných členských štátov Európskej únie umiestnené do sociálnej starostlivosti a pomeru ich zaradenia na adopciu. Ďalej odporúča zahrnúť dobrú prax vytvorenú predsedom rodinnoprávneho kolégia v súvislosti so spoluprácou so zahraničnými orgánmi do procesných inštrukcií súdu. Najmä by mala byť umožnená komunikácia medzi stranou, ktorá je cudzím štátnym príslušníkom a štátnymi orgánmi dotknutého cudzieho štátu a akreditovaným konzulárnym predstaviteľom by malo byť umožnené zúčastniť sa na pojednávaní a získať prepis pojednávania, kópiu súdneho rozhodnutia a kópie ďalších relevantných dokumentov. **Zároveň je potrebné vyškoliť sociálnych pracovníkov ohľadom vhodných postupov, ktoré majú byť vykonané v prípadoch týkajúcich sa detí, rodičov alebo potenciálnych opatrovníkov v inej jurisdikcii**. Najmä odporúča, že pri posudzovaní dieťaťa, ktoré má väzby s cudzou krajinou, miestne orgány **zvážia možnosť zaangažovať do veci orgány sociálnej starostlivosti v štáte, ku ktorému má dieťa väzby a možnosť zveriť dieťa do starostlivosti potenciálnych opatrovníkov v tomto štáte**. Ďalej odporúča presadzovať **lepšiu znalosť ustanovení nariadenia Brusel 2bis medzi pracovníkmi v oblasti práva a ochrany detí a prikladať význam transparentnosti v systéme rodinného súdnictva** (hlavne zabezpečiť otvorenú a verejnú diskusiu v médiách a umožniť rodičom, aby verejne vyjadrovali svoje názory na svoje skúsenosti, uznávajúc potrebu ochrany najlepších záujmov dieťaťa).

Závery

- Aj napriek aktívnemu prístupu jednotlivých štátov v prospech svojich občanov a argumentovaním judikatúrou Súdu v konaní pred vnútroštátnymi orgánmi môže dôjsť k porušeniu ľudských práv. Pokiaľ ide o podanie sťažnosti na Súd, tento na uvedený druh konaní odmietal aplikovať predbežné opatrenia a následne rozhodol len o porušení práv a priznaní primeraného finančného odškodnenia. V tomto ohľade je významné, že viaceré členské štáty RE, vrátane Veľkej Británie, nezaviedli možnosť obnovy konania na základe rozsudku Súdu v rodinnoprávnych sporoch, čo malo za následok nemožnosť vrátenia dieťaťa biologickým rodičom. Na viacerých stretnutiach expertov venovaných výkonu rozsudkov Súdu som preto upozornila na to, že Výbor ministrov RE by mal obnovu konania vyžadovať ako individuálne opatrenie nevyhnutné na ukončenie sledovania výkonu takéhoto rozsudku. Na stretnutiach so zástupcami Súdu som zas upozorňovala na význam aplikácie predbežných opatrení v týchto prípadoch.
- http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Source/Documents/Tables_rondes/TR_Strasbourg_13-14%20octobre%202014/TR_Strasbourg_Programme_EN.pdf,
[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/reformechr/DH_GDR/DH-GDR\(2015\)OJ008_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/reformechr/DH_GDR/DH-GDR(2015)OJ008_EN.pdf)

Závery

- Prelom v kritizovanej praxi Súdu predstavuje nedávny rozsudok *Soares de Melo proti Portugalsku* z 18. februára 2016. V tomto prípade Súd postupoval inak a po podaní sťažnosti oznámil žalovanej vláde **predbežné opatrenie spočívajúce v povinnosti umožniť sťažovateľke kontakt s deťmi**. V rozsudku bolo toto **predbežné opatrenie ponechané v platnosti až do nadobudnutia právoplatnosti rozsudku** Súdu. Sťažovateľkou bola matka desiatich detí. Orgány sociálnej starostlivosti sa začali zaoberať situáciou detí z dôvodu, že sťažovateľka bola nezamestnaná, otec detí polygamný a doma sa často nezdržiaval. Z dôvodu, že rodičia detí žili v nepriaznivých materiálnych podmienkach a zanedbávali deti bola rodina rozhodnutím súdu umiestená pod dohľad orgánu sociálnej starostlivosti a nakoniec bolo sedem z ich detí na základe nariadenia úradov umiestnených do starostlivosti úradov s cieľom ich následnej adopcie, sťažovateľka bola pozbavená rodičovských práv vo vzťahu k týmto deťom a bol jej upretý akýkoľvek kontakt s nimi. V odôvodnení rozhodnutia sa spomínalo, že otec detí je sústavne neprítomný v domácnosti a sťažovateľka, ktorá nie je schopná zvládnuť úlohu matky, odmietla podstúpiť sterilizáciu. Následne bolo šesť z detí zo sťažovateľkinho domu fyzicky odnesených a umiestnených do troch rôznych inštitúcií, siedme z detí sa v tom čase nezdržiavalo v domácnosti. Vyššie súdy uvedené rozhodnutie potvrdili, v súčasnosti stále prebieha konanie o sťažovateľkinej ústavnej sťažnosti. Súd vo svojom rozsudku vyslovil názor, že pri prijímaní opatrení, ktoré súdy vykonali s cieľom umiestniť deti sťažovateľky do starostlivosti úradov s úmyslom ich následnej adopcie, tieto **nerespektovali spravodlivú rovnováhu medzi dotknutými záujmami**.

Závery

- Rozhodnutie o umiestnení detí do starostlivosti úradov Súd nepovažoval za primerané sledovanému cieľu alebo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, berúc do úvahy existenciu silných citových väzieb medzi deťmi a sťažovateľkou, absenciu akéhokolvek násilného správania a skutočnosti, že orgány sociálnej starostlivosti neriešili hmotnú núdzu sťažovateľky, matky viacerých detí, ktorá ostala takmer bez pomoci, žiadnou finančnou podporou, ktorá by sťažovateľke umožnila zabezpečiť potreby rodiny (stravu, elektrinu, tečúcu vodu) alebo zabezpečiť starostlivosť o deti tak, aby si mohla nájsť platené zamestnanie.
- Súd tiež poukázal na to, že orgány sociálnej starostlivosti s cieľom riešiť nedostatok sťažovateľkiných schopností v oblasti rodinného plánovania mohli sťažovateľke odporučiť menej invazívne metódy antikoncepcie a zdôraznil, že odmietnutie podstúpiť sterilizáciu nesmie byť dôvodom na odňatie rodičovských práv. Pokiaľ ide o zabránenie kontaktu sťažovateľky a detí, Súd považoval takéto opatrenie v tomto prípade za neprimerané vzhľadom na to, že tu absentovali dôvody ako napr. násilné správanie voči deťom alebo zneužívanie detí. Pokiaľ ide o rozhodovací proces, Súd vytkol vnútroštátnym orgánom okrem iného aj to, že v priebehu konania v tejto veci nebolo nariadené znalecké dokazovanie nezávislým psychológom a sťažovateľka nebola do konania zapojená v dostatočnej miere. Na základe uvedených záverov rozhodol, že v tomto prípade došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru, ktorý zaručuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života a priznal sťažovateľke 15000 eur z titulu nemajetkovej ujmy. Súd zároveň na poli článku 41 Dohovoru vyslovil, že vnútroštátne orgány by mali urýchlene prehodnotiť situáciu sťažovateľky a jej detí vo svetle predmetného rozsudku a prijať primerané opatrenia v najlepšom záujme detí. Tento príkaz významne napomôže adekvátnej náprave vzniknutého porušenia práv a je taktiež významným posunom v praxi Súdu. V mnohých ďalších prípadoch však takýto postup nebol aplikovaný.